

VII

Haškův inspirátor Eduard Drobilek

V roce 1914 začíná v Praze vycházet na pokračování další verze příběhů Dona Quijota, tentokrát v sešitech¹¹⁹ u vydavatele Adolfa Ipsera. Ve vázaném výtisku, který je majetkem Národní knihovny v Praze,¹²⁰ je zachován v původní podobě pouze první sešit se zeleně tónovanou ilustrací, na níž akademický malíř Josef Kočí (1880 – 1931)¹²¹ zpodobil bosou rozesmátou Dulcineu z Tobola na oslu a po jejím boku dona Quijota, kterak se jí prostovlasý a s exaltovaným gestem koří. Nahoře nese obálka sešitu nápis *Cervantes Don Quijote* (sic!) a pod ilustrací čteme na dvou řádcích: *Ipserova Illustrovaná Knihovna / Praha – Král. Vinohrady, Máchova ulice čís. 2*. Každý další šestnáctistránkový arch je dole petitem označen Cervantes: Don Quijote I. – /+číslo archu/. Při číslování stran se však vydavatel dopustil chyby, když sedmý arch, který by měl začínat stranou 97, začal číslovat opět jako předešlý arch šestý, tedy znovu paginací 81–96. To pak mělo následky v disproporcii mezi správně označenými čísly sešitů (archů) a počtem stran, jichž je nakonec při vydání 20 sešitů pouze 304, tedy o 16 méně, než odpovídá skutečnému počtu sešitů a stran. Vázaný výtisk z Národní knihovny obsahuje tedy pouze 20 sešitů prvního dílu, přičemž poslední sešit, náležitě označený Cervantes: Don Quijote I – 20, začíná stranou 289; neúplná 34. kapitola pak začíná na s. 291 a končí na s. 304. Není jasné, proč na další straně, která je rubem předsádky a je jinak prázdná, se uvádí: *Tiskem Pražské akciové tiskárny*. Je však možné, že takto vypadal poslední list každého Ipserova sešitu, z nichž se v Národní knihovně ČR nezachoval v úplnosti a v originální podobě žádný.

O příčinách neukončenosti této sešitové, graficky však velmi výpravné edice Dona Quijota je možné spekulovat. Za pravděpodobnou příčinu lze považovat vypuknutí 1. světové války a následnou ztrátu zájmu předplatitelů. To mohlo vést až ke zhroucení dosti nákladného projektu. Zdá se nám, že do tak rizikového podniku by se žádný vydavatel nepouštěl *po vypuknutí války*. Jestliže sám Ipser oznamuje v reklamní výzvě, že sešity bude vydávat čtrnácti-

¹¹⁹ Šestnáctistránkové sešity měly formát 24 x 17 cm.

¹²⁰ Signatura 54 E 3687 I.

¹²¹ Například v reklamě na poslední straně českého překladu románu *Císařovna Eugenie* od H. V. Schumachera (Nakladatel Jos. R. Vilínek v Praze, bez vročení) se objevuje tato výzva: *Čtěte skvělý román Emila Zoly: Řím. Přel. J. Nevole. Illustroval J. Kočí.*

denně, pak si snadno spočítáme (pokud se nemýlíme v názoru, že jde o torzo edice), že k vydání 20 čísel potřeboval 10 měsíců. Zahájil-li tedy vydávání Dona Quijota ihned po Novém roce 1914, což by bylo ještě třeba ověřit,¹²² skrečoval by je v závěru října téhož roku, tedy tři měsíce po vypuknutí 1. světové války.¹²³ Taková spekulace by mohla hraničit s pravděpodobností – zájem obyvatelstva byl již do značné míry obrácen k válce, nemálo předplatitelů již mohlo být povoláno k vojsku nebo přímo na bojiště. Ve hře je též varianta, že do války byl povolán sám vydavatel, případně i překladatel (později uvidíme, že takto se události nevyvíjely).

Marně jsme se pokoušeli najít jiný exemplář této verze Dona Quijota v naději, že Národní knihovna ČR chová pouze torzo, kdežto v jiných knihovnách nebo v některém antikvariátu by se mohla vyskytnout třeba verze úplná nebo i nedokončená, ale přinejmenším v zachované sešitové podobě, kde by například v posledním vydaném sešitu mohl vydavatel oznámit, že se sešitovou edicí z těch či oněch důvodů končí. Při prohledávání databází knihoven v ČR jsme však nikde další výtisk této české edice Dona Quijota nezaznamenali a za desítky let pochůzek po antikvariátech jsme ho neobjevili ani tam. To může být odrazem skutečnosti, že nedokončenou verzi, reflektující jen o něco více než polovinu kapitol prvního dílu originálu, si málokdo z předplatitelů ponechal nebo dokonce dal svázat; spíše se podobá pravdě, že se ho jako pouhého torza předplatitelé zbavovali nebo že tento zlomek známého díla v sešitech odmítaly antikvariáty přijímat.

Vraťme se však nyní k informacím o podobě torza, které podle titulního listu „*Ze španělštiny přeložil Eduard Drobílek*“. V Databázi národních autorit NK ČR (AUT) není uveden. Kdo tedy byl Eduard Drobílek?¹²⁴ Našli jsme o něm zmínku v závěru knihy Radko Pytlíka *Ve stínu pípy. Putování po pražských hospůdkách, vinárnách a kavárnách*.¹²⁵

„Haškova Strana mírného pokroku v mezích zákona vznikla za zvláštních okolností. V roce 1911 byly vypsány doplňovací volby ve dvou vnohradských okresech. Tehdy kraloval v starobylém hostinci Kravině v Korunní třídě jakýsi pan Zvěřina, bodrý hostinský a starostlivý otec tří dorůstajících dcer, říkalo se tam také: U šesti stehen. Hospody, nalézající

122 Ilustrátor J. Kočí uvádí vedle své signatury většinou rok 1913, což nás vede k domněnce, že projekt byl v tomto roce již zcela připraven, a tudíž se mohl spustit hned počátkem roku 1914.

123 Ta, jak známo, byla vyhlášena „na svatou Annu“, tj. 26. července 1914.

124 Eduard Drobílek (1882 – 1919), nedostudovaný strojař, úředník České techniky, autor a režisér kabaretních skečů, veselý kumpán z okruhu Haškovy bohémy.

125 Praha: Emporius, 1996.

se na protějších nárožích, byly přeměněny ve volební kanceláře různých politických stran. Vyvažoval se v nich volební guláš, popíjeli zde volební kortešové a naháněči, obchod vzkvétal, zatímco sál páně Zvěřinův zel prázdnotou. **Eduard Drobišek (zvýraznil M. U.)**, jeden z častých návštěvníků hostince a nápadník dcerky Zvěřinovy, připadl na myšlenku, jak zvýšit výnos „rodinného“ podniku: rozhodl se založit novou stranu, která by konkurovala všem dosavadním. Protože byl u zrodu tohoto nápadu přítomen i Jaroslav Hašek, byl podnět ihned rozveden v groteskní mystifikaci: slova „mírný“, „pokrok“, „mez“ a „zákon“, sjednocena ideově v jeden celek, udávala program nové strany. O ostatní se postaral se svých volebních programech její hlavní řečník a kandidát.“¹²⁶

Dílu vypravenému se secesními vinětami v záhlaví a na konci každé kapitoly, s majuskulemi v rámečku, zdobenými secesními rozvilinami na začátku textu každé kapitoly, s mnoha černobílými ilustracemi a s osmi celostránkovými barevnými přílohami chráněnými fólií z biblového papíru (poslední barevná ilustrace je vlepena před s. 289), věnoval vydavatel po stránce grafické mimořádnou pozornost. Text je tištěný na křídě, graficky knihu „*vypravil*“ Leo Brož, ilustrace provedl akademický malíř Josef Kočí.¹²⁷ V 1. sešitu následuje hned za obálkou inzertní text vydavatele, který stojí za to ocitovat v plném znění:

P. T. předplatitelům!

Po více než jedenáctileté činnosti v oboru nakladatelském rozhodl jsem se založiti knihovnu pod názvem

„**Ipserova ilustrovaná knihovna**“,

ve které budu vydávati vynikající díla světové literatury za vlastní redakce. Jako první dílo zařadil jsem do knihovny slavný Cervantesův román

„**DON QUIJOTE**“

který je národní chloubou celé Hispánie.

Práce tato vyjde v knihovně nejen s uměleckými ilustracemi v textu, ale i s mnoha barevnými přílohami na křídovém papíru. Aby knihovna byla na výši všech umělecky vypravených edicí domácích i cizích, dal jsem vel-

¹²⁶ Tamtéž: 296. Na fotopříloze č. XV (nahore) za s. 256 je reprodukován skupinový portrét členů výkonného výboru Strany mírného pokroku. Jeden z nich je Eduard Drobišek.

¹²⁷ Narodil se r. 1880. Na výstavě v Topičově salonu v Praze vystavoval mezi 77 pracemi obraz *Sen Dona Quijota*. Ilustroval například též román Emila Zoly *Řím* (Praha: Jos. R. Vilímek, b. d.) a různé historické prózy.

kým nákladem poříditi i uměleckou výpravu grafickou vynikajícím umělcem v oboru grafiky.

Doufám pevně, že nejen uspokojí P. T. předplatitele, ale zároveň jsem přesvědčen, že svou literární cenou a uměleckou výpravou bude si stále získávat nových přátel z kruhu milovníků umělecky vypravených knih.

Knihovna bude vycházeti ve čtrnáctidenních sešitech. Sešit druhý – kvůli zjištění přesného nákladu – vyjde za 3 neděle.

V plné úctě

ADOLF IPSEK,

majitel a vydavatel Ipseryovy ilustrované knihovny.

Za touto vydavatelskou inzercí následuje předsádka v rámečku zdobeném secesními květinovými motivy; nad ním vidíme rovněž secesně stylizovanou zkratku IIK, nahoře v rámečku pak nápis IPSEKOVÁ ILLUSTRONÁ KNIIHOVNÁ / Svazek I. /Uprostřed rámečku nápis *Rediguje: ADOLF IPSEK*. Konečně v dolní části rámečku čteme: *MAJITEL A VYDAVATEL: ADOLF IPSEK./ PRAHA-KRÁL. VINOHRADY*.

Titulní list, o němž jsme se již zmínili, je rámován secesním ornamentem v podobě brány tvořené dvěma sloupy a jakýmsi kladím se zkratkou DQ. Secesní symetrii a harmonii jen poněkud narušuje excentricky umístěné kulaté razítko s nápisem BIBL. C. R. PUBL. et UNIVERS. PRAG.

K 17. straně (tedy na začátek druhého sešitu) je připojena celostránková ilustrace, jejíž horní polovinu zaujímá Cervantesův portrét, zatímco v dolní půli je vyobrazena Dulcinea sedící na mezku a před ní klečící don Quijote. V díle se vedle barevných příloh vyskytují černobílé ilustrace jak v textu, tak celostránkové. Nerovnoměrná distribuce barevných příloh (druhá příloha náleží ke s. 33, třetí patří ke s. 49, čtvrtá u s. 97 je pouze barevně tónovaná, pátá zřejmě chybí, šestou přílohu najdeme až u s. 161, sedmá příloha patří ke s. 257 a osmá je u s. 288) by mohla nasvědčovat tomu, že vydavatel neměl občas dost prostředků, aby text doprovodil „mnoha barevnými přílohami“, jak slíbil v nakladatelské inzerci, kde se obrátil na předplatitele. Vynahrazuje to však velkým množstvím ilustrací černobílých.

Nyní se již můžeme věnovat otázce, zda Drobílkova verze je skutečně překlad, a nakolik odpovídá originálu, nebo zda se jedná o úpravu či parafrázi nějakého staršího českého překladu. K porovnání jsme si vybrali začátek 1. kapitoly, celou kapitolu patnáctou, část 27. kapitoly se známými verši a nakonec začátek 34. kapitoly, kterou torzo Drobílkovy verze končí.

Hned při prvním čtení Drobílkova textu se nám neodbytně připomínal překlad Antonína Pikharta z let 1899–1900; tento překladatel, jak jsme již uvedli na jiném místě, zemřel v prosinci 1909, a tak se E. Drobílkovi zřejmě zdálo, že si jeho parafrázování tohoto překladu čtyři roky po Pikhartově smrti nikdo nevšimne. V čem nepřiznaná adaptace Pikhartova překladu spočívá? Položme nejprve vedle sebe text originálu, převod Pikhartův a verzi Drobílkovu.

Cervantes:

CAPÍTULO PRIMERO

Que trata de la condición y ejercicio del famoso hidalgo don Quijote de la Mancha.

En un lugar de la Mancha, de cuyo nombre no quiero acordarme, no ha mucho tempo que vivía un hidalgo de los de lanza de astillero, adarga antigua, rocín flaco y galgo corredor. Una olla de algo más vaca que carne-ro, salpición las más noches, duelos y quebrantos los sábados, lentejas los viernes, algún palomino de añadidura los domingos, consumían las tres partes de su hacienda. El resto della concluían sayo de velarte, calzas de velludo para las fiestas, con sus pantuflos de lo mesmo, y los días de entresemana se honraba con su vellorí de lo más fino. Tenía en su casa una ama que pasaba de los cuarenta, y una sobrina que no llegaba a los veinte; y un mozo de campo y plaza, que así ensillaba el rocín como tomaba la podadera. Frisaba la edad de nuestro hidalgo con los cincuenta años. Era de complexión recia, seco de carnes, enjuto de rostro, gran madrugador y amigo de la caza. (...) ¹²⁸

Pikhart:

Kapitola I. Která pojednává o povaze a náklonnostech znamenitého šlechtice Dona Quijota de la Mancha.

V manchanském okrese žil ve vesnici, na jejížto jméno si vzpomenouti nechci, *) před nedávnem šlechtic z těch, kteří mívají kopí na stojanu, starobylý štít, hubenou herku a chrta. Olla, **) ve které bylo více masa kravského než skopového, k večeri nejčastěji studené maso na koření, každou sobotu „bolest a zdrčenost“, ***) čocka v pátek, a nějaké to holoubě za příkrm v neděli, trávil tři čtvrtiny jeho příjmův. Zbytek padl na kabátec z jemného sukna, na sametové nohavice pro svátek, a trepyky z těžé látky; za dnů všedních chodil v dobrém šedém sukně domácím.

128 Cervantes, Miguel de. *Don Quijote de la Mancha I*. Edición de John Jay Allen. Madrid: Cátedra, Letras Hispánicas, 2003.

Měl hospodyni, které bylo přes čtyřicet, neteř, které nebylo ještě dvacet, a čeledína pro dům i do polí, který stejně obratně dovedl osedlati koně, jako oháněti se zahradnickou žabkou.

Šlechtici našemu bylo kolem padesáti; byl pevné tělesné soustavy, těla suchého, obličej hubeného, vstával časně a miloval lov.¹²⁹

Drobílek:

Kapitola první.

O povaze a životě proslulého šlechtice Dona Quijota de la Mancha.

V jisté vsi okresu Mancha, jejíhož jména nechci vzpomínati, žil před nedávnem šlechtic z druhu těch, kteří mívali kopí za pecí, starobylý štít, herku hubenou a chrta. Olla*) z masa spíše kravského než skopového, večere nejčastěji studená z masa na koření, „žal a zdrcení“ **) v sobotu, čocka v pátek, nějaké holoubě nádavkem v neděli, spotřebovaly tři čtvrtiny jeho příjmů. Zbytek dokonaly kabátec z jemného sukna a sametové spodky na svátek s trepkami z téže látky, ve dnech všedních oblékal se v šaty z obyčejného sukna.

Měl v domě hospodyni více než čtyřicetiletou, neteř, které nebylo ještě dvacet, a čeledína pro práci na poli i v domě, který stejně dovedl sedlati kobylu jako zacházeti zahradnickým nožem.

Šlechtici našemu bylo k padesáti rokům; byl pevné tělesné soustavy, suchý v těle, hubený v obličej, časně ráno vstával a byl přítelem lovu.¹³⁰

Zmínili jsme se na jiném místě, že čeští překladatelé a úpravci Dona Quijota dlouho opomíjeli převod úvodních veršů k 1. dílu a že prvním, kdo je přeložil, byl Hugo Kosterka, který tak učinil v druhém vydání svého překladu, vydaném roku 1931.¹³¹ Nepřítomnost převodu veršované „doplňovačky“ o Urgandě a řady sonetů je společná všem českým verzím do roku 1931, týká se tedy i verze Drobílkovy.

Již na první pohled vidíme, že Drobílek věrně sleduje Pikhartovo dělení do odstavců, které však neodpovídá původnímu originálu. Pikhart mohl mít samozřejmě k dispozici vydání, které nesledovalo členění původního textu Dona Quijota věrně a do důsledků, ale ze srovnání několika španělských vydání z 19. století víme, že se vesměs držela původního Cervantesova rozvržení

¹²⁹ Vyd. J. Otto, Praha 1899, s. 39 a 40.

¹³⁰ Vyd. A. Ipsper, Praha 1914, s. 5.

¹³¹ Vyd. Družstevní práce, Praha 1931.

textu do často velmi rozsáhlých odstavců.¹³² Je tedy evidentní, že Drobílek od počátku nectí rozvržení textu originálu, nýbrž sleduje dělení Pikhartovo, takže vyvstává otázka, zda měl vůbec nějaký originál k dispozici.

Z porovnání dále vyplývá, že Drobílek užil též výraz („šlechtic“) jako Pikhart pro španělské slovo *hidalgo*, které spíše odpovídá výrazu *zeman*, užitému například Pichlem (1864) nebo Kosterkou (1924, 1931). Podobně Drobílek užil Pikhartův výraz *okres* pro slovo *lugar*, ačkoli se nabízí několik jiných variant, dále převzal charakteristiku hovězího masa jako masa *kravského*, což je u Pikharta znakem kalku (španělsky *carne de vaca*). Vypustil sice Pikhartovu první poznámku pod čarou, ale další dvě umísťuje tam, kde tak činí Pikhart, a jeho vysvětlení zjednodušuje a zkracuje. Zvláště druhý odstavec a začátek třetího odstavce obou verzí vykazuje nápadné shody: **neteř, které nebylo ještě dvacet /dtto/ ; a čeledína (...), který stejně /obratně/ dovedl osedlati koně /sedlati kobyly (...); Šlechtici našemu bylo /dtto/ kolem padesáti / k padesáti rokům; (...)**. Také ostatní části jednotlivých souvětí jsou u Drobílka pouhou variací Pikhartovy dikce.

Zajímavé je, že na začátku Drobílek hovoří o rytířově koni jako o kobyle (*sedlati kobyly*) a ještě na s. 9 čteme: (...) *Potom šel podívat se na svoji kobyly, a ač měla více mozolů než real drobných a více chyb než kůň Gone-lív, (...) zdálo se mu, že ani Bukefal Alexandrův ani Cidův Babieca se jí nevyrovná*. Později však (např. na s. 11) již podle něj Don Quijote *usedl na Rosinanta* a na s. 12 *usedl na svého slavného koně Rosinanta (...)*. Zdá se, že Drobílek se na počátku své verze řídil převažujícím územ českého čtenářstva, u něhož zapustila kořeny představa (Díky Grossmannové-Brodské? Zasluhou Šťastného?), že don Quijote jezdil v sedle kobyly. Jak uvidíme, v 15. kapitole však Drobílek již zcela převzal interpretaci Pikhartovu, takže Rosinante je v příběhu s galicijskými kobyly vyličen správně jako hřebec.

K tomu, abychom si udělali představu o míře, v jaké Drobílek „přebírá“ řešení Pikhartova, postačí porovnat části obou českých verzí 15. kapitoly, aniž bychom museli citovat originál.

Pikhart:

„Učený Cide Hamete Benengeli vypravuje, že, když se Don Quijote rozloučil se svými hostiteli i se všemi, kteří byli na pohřbu pastýře Grisóstoma, zajel se svým zbrojnošem do téhož lesa, do kterého viděl zajíti **pastýřku** Marcelu, a když **byli** jeli **lesem tím** přes dvě hodiny, hledajíce ji všudy marně, zastavili se na louce plné svěží trávy, kterou protékal příjemný

132 Například vydání Sáenz de Jubera, Hermanos, Editores, Madrid 1864.

chladný potok, takže **je to** vyzývalo i nutilo, aby tam strávili hodiny odpoledního odpočinku, který právě nastával.“ (s. 168)

Drobílek:

„Učený Cide Hamete Benegeli vypravuje, že Don Quijote, když se rozloučil se svými hostiteli i se všemi, kteří byli na pohřbu pastýře Grisóstoma, zajel se svým zbrojnošem do téhož lesa, **kam viděli vejíti Marcelu**, a když jeli více než dvě hodiny, všude ji hledající a **nemohouce ji nalézt, ocitli se** na louce, plné svěží trávy, **vedle níž proudil klidný a chladný potok, takže zval a vybízel**, aby tam strávili hodiny poledního odpočinku, který **se právě blížil**.“ (s. 81)

Vidíme, že Drobílkův text je pouhou variací textu Pikhartova; Drobílek nějaké slovo občas vynechá a jindy sousloví či sled slov přeformuluje, přičemž plagiátora prozrazuje třeba i fakt, že vypouští slovo **pastýřku**, které ovšem figuruje v originále.

Jiným indikátorem Drobílkova opisování je fakt, že spojil druhý odstavec s počátkem třetího a vydělal do zvláštního odstavce jeho zbytek, a to přesně tak, jak to činí Pikhart. Navíc Drobílek zopakoval Pikhartovu chybu, když *hacas galicianas* přeložil nesprávně jako **haličské kobyly**, ač jde o kobyly **galicijské**.

Na druhé straně stojí skutečnost, že Drobílek do svého třetího odstavce spojil **zkrácený** děj třetího odstavce a **převyprávěný** děj odstavce čtvrtého; z toho plyne, že v žádném případě nejde o překlad, nýbrž o variaci na Pikhartův překlad, místy zkrácený, často pak pouze převyprávěný jinými slovy při zachování velkého množství materiálu z původní předlohy.

Jiným důkazem téměř doslovného opisování je pasáž s proslovem Sancha Panzy, když odpovídá na výzvu svého pána, aby se příště bil s chátrou sám, neboť takový boj není hoden rytíře.

Pikhart:

„Pane, jsem člověk mírumilovný, klidný a pokojný a dovedu strpěti jakoukoliv urážku, protože jest mi živiti a vychovávat ženu a děti, a proto oznamuji tímto Vaším Milostem – neboť poručiti to nemohu – že se v žádném případě nechopím meče ani na sprostého, ani na rytíře, a tuto před Pánembohem odpouštím všechny urážky, které se mi **již** staly a **ještě** stanou, ať mi je učinil, činí, nebo učiní člověk urozený nebo neurozený, bohatý či chudý, šlechtic či měšťan, nevyjímaje žádného stavu ni povolání.“ (s. 172)

Drobílek:

„*Pane, jsem člověk mírumilovný, pokojný a klidný, dovedu **pře-slechnouti** jakoukoliv urážku, **neboť mám** živiti a vychovávatí ženu a děti. A proto **také** oznamuji Vaší milosti, neboť **poroučeti** to nemohu, že **nikdy** nechopím **se** meče ani na sprostého, ani na rytíře, **a že odedneška** tu před **Bohem** odpouštím všechny urážky, **jež** se mi staly a stanou, ať mi je učinil, činí nebo učiní člověk **vznešený či sprostý**, bohatý či chudý, šlechtic či **uslintanec**, nevyjímaje žádného stavu **ani** povolání.“ (s. 84)*

Považujeme tímto za prokázaný fakt, že Drobílkovo torzo Dona Quijota není nový překlad, nýbrž parafráze překladu Antonína Pikharta. Na druhé straně zdůrazňujeme, že Drobílek si v Ipsarově vydání z r. 1914 dal v mnoha pasážích větší práci s pozměňováním své české předlohy než Kukla, který, jak jsme se již zmínili, opsal pro vydávání v časopisu Dobrá kopa na pokračování v letech 1907–1910 prakticky beze změny téměř dvě třetiny 1. dílu Dona Quijota z překladu Pichlova (1866).

Přesto se ještě zastavíme u 27. kapitoly, kde porovnáme jeden úryvek prozaický a dvě básně.

Pikhart:

„Sancho vjel do úžlabin horských, a zanechal oba v jedné, kterou protékal malý a tichý potůček a ve které poskytovaly skaliny a několik stromů tam rostoucích milý a svěží stín. Přijeli tam za parného srpnového dne o třetí hodině odpolední, kdy bývá horko největší, a to činilo ono místo ještě příjemnějším a lákalo je, aby tam dočkali návratu Sanchova, i učinili tak.“ (s. 343)

Drobílek:

„Sancho vjel do **oněch** horských **roklí**, zanechav oba v jedné, **kudy běžel** malý a **klidný potok**, **kde jim příjemný a osvěžující stín dávaly jiné skály** a několik **tamních** stromů.

Přijeli tam za parného srpnového dne o třetí hodině odpolední, kdy **v oněch krajích** bývá **veliké** horko, a to **všecko** činilo ono místo ještě příjemnějším a **pobízelo**, aby tam **čekali na Sanchův** návrat, **což také** učinili.“ (s. 205)

Opět vidíme, že Drobílkův text je zde pouhou parafrází Pikhartova převodu. Zvláštní však je, že Pikhart vynechal určení **por aquellas partes**,

kdežto Drobílek dodává **v oněch krajích**, i když náležitější by zřejmě byl překlad **v oněch místech** nebo **v onom kraji**. Tento případ, stejně jako naše zjištění, že na začátku 1. kapitoly Drobílek respektuje, na rozdíl od jiných překladatelů, originál, když **y amigo de la casa** překládá **a byl přítelem lovu** (kdežto Pichl překládá: **a honby milovník**; Pikhart: **a miloval lov**; Kukla: **a naruživý lovec**), nás vede k názoru, že Drobílek mohl mít k dispozici i překlad Pichlův, případně že občas konzultoval nějaký německý překlad.

Pokud jde o verše, je například Pikhartova verze zpívané básně zvané *ovilejo* („klubíčko“), kde koncové rýmy osmislabičných veršů nacházejí echo v následujících krátkých slovech zatížených zásadními významy (opovržení, žárlivost, láska, osud atd.), přijatelnější než Drobílkovo šroubované přebásnění, ač obě verze nesou výrazné stopy dobového úzu. Ten se vyznačoval inverzemi, archaismy a poetismy ve výběru slov, někdy i znásilňováním rytmu. Na ukázkou snad postačí pouhý začátek básně:

Pikhart:¹³³

Co v srdce moje bolest vhnání?
Povrhání.
Co brání, bych byl žalu prost?
Žárlivost.
Co v těžkou se mi zkoušku mění?
Odloučení.

Drobílek:¹³⁴

Co umenšuje štěstí mého skvost?
Ach hrdost.
Co působí mých žalů zvýšení?
Žárlení.
Co trpělivou zkouší oddanost?
Vzdálenost.

V překladu sonetu o přátelství¹³⁵, jehož šat si někdy obléká úskok či klam, pak oba překladatelé silně modulují kvůli rýmovému schématu, které je nutí k dalekosáhlému přeformulování originální myšlenky, jež je ovšem sama formulována již s barokním smyslem pro nadsázku a v pointě s jistým mimoliterárním zacílením. Odhlédneme-li od dobové normy, obě české verze zachová-

¹³³ Díl I, s. 344.

¹³⁴ Str. 205.

¹³⁵ Pikhart s. 345, Drobílek s. 206.

vají vcelku původní ideu i její vyústění. Drobílek si však jistě dobře uvědomoval, že opisování při převodu poezie by se dalo prokázat mnohem snadněji než obmyslné parafrázování textů v próze.

Úhrnem tedy můžeme konstatovat, že Drobílkova verze Dona Quijota je z valné části nepůvodní, že jeho text je pouhý plagiát v té či oné míře pouze parafrázující překlad Antonína Pikarta; ten pak v některých místech krátí, jinde zkrácené úseky spojuje a někdy svou předlohu doplňuje či vysvětluje. Drobílkova verze tedy není novým překladem; je to parafrázovaný text jiného překladatele, a tedy intelektuální krádež.

*

Dalším pátráním jsme zjistili, že E. Drobílkovi, patřícímu k hospodské společnosti kolem Jaroslava Haška, věnoval spisovatel v souboru causerií *Politické a sociální dějiny strany mírného pokroku v mezích zákona*¹³⁶ jednu kvazipovídku s názvem *Drobílkovo milostné dobrodružství*. Zvláštní je, že zatímco ostatní své hospodské kumpány uvádí Hašek i křestním jménem, v případě Drobílkově se objevuje výhradně příjmení. Na jiném místě svých *Dějin* si Hašek naprosto přisvojuje autorství vzniku recesistické „strany mírného pokroku“, ač podle vyjádření Radka Pytlíka se tento nápad zrodil v hlavě E. Drobílka. Z Haškovy povídky se bohužel nic nedozvíme o Drobílkově zaměstnání či věku. Evidentní je pouze to, že byl v té době svobodný. Haškovu líčení se liší od údaje R. Pytlíka, ale shoduje se s údajem G. R. Opočenského¹³⁷ co do počtu dcer hostinského, z nichž jednu měl Drobílek milovat. R. Pytlík uvádí tři dcery, G. R. Opočenský i J. Hašek jich uvádějí pět. K. J. Obrátil v díle *Kryptiada III*¹³⁸ píše na s. 677 pod heslem *stehno*:

„V Praze na Vinohradech v Korunní třídě je restaurace známá pod jménem „U tří stehen“, jejímiž majitelkami jsou tři sestry, staré panny. Také v Košířích byl Zvěřinův hostinec, jemuž se přezdívalo „U desíti stehen“, poněvadž majitel tohoto hostince měl pět dcer.“

Je tedy evidentní, že došlo k nějaké kontaminaci názvů, případně že hostinský se z Košíř přestěhoval na Vinohrady a v době, kdy se v jeho podniku objevuje Eduard Drobílek, měl již dvě dcery provdané. Tyto naše detailní úvahy nejsou bezvýznamné, neboť s jednou z dcer hostinského Zvěřiny se Drobílek 1. září 1914 oženil.

136 In: HAŠEK, Jaroslav. *Povídky I*. Praha: Československý spisovatel 1988.

137 In: *Čtvrt století s Jaroslavem Haškem*. Vimperk: Nakladatelství nár. správy J. Steinbrener 1948.

138 Praha a Litomyšl: Paseka 1999.

V průběhu našich snah o získání informací o životních osudech E. Drobílka jsme se přes různé peripetie¹³⁹ dostali díky tomu, že jsme jeho jméno znali ze souvislosti s Jaroslavem Haškem, do elektronického písemného styku s předním haškologem doc. dr. Radko Pytlíkem, který nás informoval o existenci statí Augustina Knesla věnované životu E. Drobílka v časopisu *Acta polytechnica* Českého vysokého učení technického v Praze.¹⁴⁰ Ani v ní jsme však nezjistili, v kterém měsíci začal román na pokračování vycházet; spekulovali jsme s možností, že nebýt vypuknutí války, bylo by se mohlo vydávání obou dílů „sešitovou metodou“ ukončit (při zahájení počátkem roku 1914 a při oznámeném čtrnáctidenním intervalu) zhruba po 70 pokračováních, tj. po 140 týdnech, čili koncem léta 1916 (na duben se chystaly akce k připomenutí 300. výročí Cervantesova úmrtí).

Panegyrická stať A. Knesla se občas snaží život nedostudovaného strojaře E. Drobílka glorifikovat, zvláště však nadsazuje tam, kde se zabývá jeho verzí Dona Quijota. Mnohá fakta ze života E. Drobílka jsou však zřejmě věrohodná a ověřená, takže není pochyb o jeho datu narození (8. ledna 1882) a o tom, že vyrůstal v chudé rodině. Maturoval roku 1901. Téhož roku začal studovat strojní inženýrství na České vysoké škole technické, ale na jaře 1904, údajně pro nedostatek finančních prostředků (ač byl osvobozen od placení školného), studia zanechal. Poté pracoval na pražském magistrátu a od roku 1908 do konce života (1919) byl písařem v kanceláři rektora české techniky. O tom, že 1. září 1914 se oženil s jednou z dcer hostinského Zvěřiny jsme se již zmínili. Jedním ze svědků byl spisovatel František Langer. Augustin Knesl dále uvádí:

„Pro těžké onemocnění nebyl Drobílek odveden do rakouské armády. Během války byl několikrát upoután na lůžko. Naposledy koncem ledna a počátkem února 1919; zákeřné nemoci podlehl 15. února 1919.“¹⁴¹

Aniž to autor výslovně uvádí, lze si domyslet, že E. Drobílek trpěl tuberkulózou a že jeho oslabený organismus podlehl po skončení války španělské

139 Tak například jedna badatelka z Ústavu pro českou literaturu Akademie věd ČR nám v červenci 2008, když nahlédla do databáze, na náš dotaz ohledně Eduarda Drobílka vytrvale tvrdila, že jím byl Jaroslav Hašek. Nezviklalo ji ani naše sdělení, že si Hašek dvakrát vypůjčil jeho jméno jako pseudonym.

140 Knesl, Augustin. Eduard Drobílek, přítel Jaroslava Haška. Zpráva o téměř zapomenutém pracovníku rektorátní kanceláře České vysoké školy technické v Praze. In: *Acta polytechnica - Práce ČVUT v Praze*, 3 (VI, 3), 1983, s. 35 – 64.

141 Cit. stať, s. 51.

chřipce. Drobílkova manželka Božena (nar. 1890) zemřela podle zjištění A. Knesla v roce 1965.

Před válkou byl Eduard Drobílek ve společnosti kolem Jaroslava Haška velkou osobností a autorem i režisérem humoristických kabaretních čísel. Václav Menger, jehož A. Knesl cituje,¹⁴² například uvádí:

„Drobílek byl vůbec dobrý duch Jaroslava Haška. Byl z celé společnosti nejtipnější a Jaroslav se od něho mnohému přiučil.“

Z paměti Františka Langer¹⁴³ cituje A. Knesl o Drobílkově povaze:

„Byl pilný čtenář a dobrého vkusu, hravý, vtipný, měl spoustu nápadů, ale rozdával je a sám nepsal nic. Ani se nehlásil k jejich autorství, když je našel v humoreskách svých známých.“

V přílohách k článku A. Knesla jsou i dvě kopie Drobílkova rukopisu, v obou případech jde o titulní listy kabaretních scén, na nichž Drobílek spolupracoval (dnes uloženy v Památníku národního písemnictví v pozůstalosti Z. Ančíka).

Svědectví přátel z okruhu hospodské bohémy o kolektivní práci na kabaretních skečích a parodiích mohou být po stu letech historikovi překladu těžkým důkazem, že E. Drobílek, který byl nejen spolutvůrcem scénických parodií, ale těžkým přepisovatelem nápadů a textů svých přátel, měl v oblasti *parafrázování* předlohu značnou praxi. Přejímání nápadů však bylo mezi členy hospodské bohémy běžným jevem. A. Knesl píše:

„Drobílkův nápad založit Stranu mírného pokroku v mezích zákona vplynul jednak z nekonečných debat se stolními společnostmi „Přehled“ a „Cvikr“ (scházejícími se v Národním domě na Vinohradech a U zlatého litru) a z potřeby pomoci hostinskému Zvěřinovi (V. Menger).“¹⁴⁴

Tím by bylo uvedeno na pravou míru obecné mínění, že recesistickou stranu si vymyslel J. Hašek.

Osmý oddíl své stati věnuje A. Knesl plně Drobílkově verzi Dona Quijota. Aniž by porovnal byť jen jedinou pasáž tohoto textu s originálem a s jinými českými verzemi, zcela bez důkazů velebí Drobílkovu „koncepti překladu“ a ani na chvíli nepochybuje o tom, že „*E. Drobílek nesporně dobře znal Cer-*

¹⁴² Menger, Václav. *Jaroslav Hašek opět doma*. Praha: Sfinx, 1935, s. 135

¹⁴³ Langer, František. *Byli a bylo*. Praha: Československý spisovatel, 1963, s. 38

¹⁴⁴ Zde Knesl cituje z Menger, aniž uvádí název díla a stránku.

*vantesovo dílo, španělský jazyk, dějiny i literaturu, měl vytríbenou stylizaci v českém jazyce.*¹⁴⁵ Hned na začátku osmého oddílu píše:

„Bylo-li běžným zjevem mezi příslušníky bohémy, že ovládali více řečí než mateřský jazyk, platilo to v plné míře o Drobílkovi. Hašek mluvil německy, rusky, francouzsky, polsky,¹⁴⁶ Drobílek znal německy (to potvrzuje dochovaná německy stylizovaná korespondence rektorátní kanceláře pro ministerstvo kultu a vyučování) a španělsky. Úroveň znalostí španělštiny prokázal Drobílek v překladu klasického díla Miguela de Cervantese Saavedry ‚Don Quijote de la Mancha‘ na prahu první světové války.¹⁴⁷ Na základě smlouvy s nakladatelem a vydavatelem A. Ipserem z Vinohrad (Máchova 2) přeložil Drobílek Cervantesův příběh ze španělského originálu.¹⁴⁸ Předcházející vydání překladu Pečírky z r. 1864 pod názvem ‚Bláznivý rytíř‘ či Pikhartovo z r. 1899 (s předmlouvou Jaroslava Vrchlického), která byla vybavena obrovskými poznámkovými aparáty,¹⁴⁹ nebyla zpracováním příliš dostupná lidovému čtenáři. Nové vydání mělo splnit očekávání čtenářů a vyhovět jazykové náročnosti doby.“¹⁵⁰

Autor stati dále cituje z Ipserových reklamních formulací, jež jsme již uvedli na příslušném místě výše, a pokračuje:

„Překlad byl vydáván sešitovou formou ve 14denních intervalech, s ilustracemi a barevnými přílohami Josefa Kočího, tiskem akciové tiskárny;

145 Cit. stat., s. 49.

146 Tvrzení o Haškově znalosti francouzštiny a polštiny je ovšem značně nadsazené.

147 Drobílek, který ze španělštiny ani z jiného jazyka nikdy nic nepřeložil, sotva mohl znát španělsky, natož pak natolik, aby mohl překládat Dona Quijota. Knesl se ostatně o tom, kde asi mohl Drobílek tak skvěle znalosti (renesanční) španělštiny získat, prostě nezmiňuje.

148 Srovnáním pasáží z Drobílkovy verze s překladem A. Pikharta jsme dostatečně prokázali, že v Drobílkově textu nejde o překlad, nýbrž o parafrázování a citace celých úseků převodu Pikhartova.

149 Je evidentní, že A. Knesl neměl Pečírkovu adaptaci (nejde o překlad!) nikdy v ruce. Pečírka dal své verzi podtitul *Kratochvilné čtení pro lid*, a tak sotva mohl chtít text zahltit „obrovským poznámkovým aparátem“. Ve skutečnosti jsou v Pečírkově adaptaci pouze čtyři poznámky, a to na s. 18 prvního dílu a v druhém dílu na s. 11, 169 a na jeho samém konci (s. 220). Pokud jde o překlad Pikhartův, v 1. dílu jsou poznámky pod čarou relativně časté (jedna připadá zhruba na 15–20 stran), ale ve 2. dílu jsou stále řidší.

150 Obecné formulace v této poslední větě jen ilustrují autorovu neznalost problematiky. Kneslův text zde z edičních důvodů citujeme bez původního členění do odstavců.

bohužel vydán byl pouze I. svazek,¹⁵¹ cena 1 sešitu 45 haléřů. Drobílkův překlad byl oprostěn od přemíry poznámek a odkazů, upraven Lvem Brožem jako jednoduchá a přehledná publikace. Koncepce překladu je zajímavá tím, že Drobílek zbavil osobnost Dona Quijota přívlastku bláznivého rytíře. Záměr Drobílka ukázat Quijota jako rytíře bez bázně a hany byl opodstatněný. Román vyšel pod názvem ‚Důmyslný rytíř Don Quijote de la Mancha‘. Drobílkův překladatelský akcent na Quijotovu důmyslnost zanechal stopy i na pozdějších překladech.¹⁵² E. Drobílek nesporně dobře znal Cervantesovo dílo, španělský jazyk, dějiny i literaturu,¹⁵³ měl vytříbenou stylizaci v českém jazyce. Prozatím se nepodařilo objevit dobovou recenzi. Přerušení prací na novém vydání Dona Quijota bylo způsobeno mimořádností situace na počátku války, častým onemocněním E. Drobílka. Fakticky zůstalo torzo naděje. Překlad Dona Quijota nezvratně dokázal schopnost literární práce E. Drobílka uplatnit talent, um a zkušenost.“¹⁵⁴

Hned ve čtvrtém odstavci úvodu ke svému elaborátu¹⁵⁵ autor bez důkazů tvrdí:

„Na počátku války 1914 odvedl nakladatelství A. Ipsera překlad románu Miguela de Cervantese Saavedry (I. svazek) pod názvem ‚Důmyslný rytíř Don Quijote de la Mancha‘. Těžká choroba a obtíže války přervaly Drobílkův literární záměr.“¹⁵⁶

151 Jak jsme již uvedli, vydávání skončilo 34. kapitolou prvního dílu (304 s.); jde tedy o neúplný 1. díl, z jehož 52 kapitol vydal Ipser dvě třetiny (20 sešitů). A. Knesl si tedy bohužel ani nevšiml, že 1. díl Drobílkovy parafráze zůstal torzem. Případný nález zbytku 1. dílu Drobílkovy verze v rukopisu by mohl přispět k objasnění způsobu „překladatelské“ práce, tedy odevzdal-li rukopis 1. dílu celý, nebo upravoval-li Pikhartův překlad postupně.

152 Autor je zde zcela mimo realitu. Titul ‚Bláznivý rytíř‘ dal své úpravě již Pečírka roku 1864, tedy 50 let před Drobílkovou verzí, a stejný název nese adaptace A. B. Štastného, vydaná roku 1910. Název ‚Důmyslný rytíř Don Quijote de la Mancha‘ (*důmyslný* odpovídá významu španělského adjektiva *ingenioso*), nese již Pikhartův překlad z let 1899 – 1900! O nějaké stopě Drobílkova akcentu na Quijotovu důmyslnost v pozdějších překladech může hovořit jen člověk, který naprosto nezná historii českých překladů a adaptací Cervantesova románu.

153 Toto je další z nepodložených, apodiktických tvrzení autora stati.

154 Autor stati neváhal užívat velkých slov bez opodstatnění a navíc měl místy potíže s formulací svých myšlenek.

155 *Acta Polytechnica – Práce ČVUT v Praze*, 3 (VI, 3), 1983, s. 35.

156 Není známo, odkud Knesl bere jistotu, že sešitové vydání začalo vycházet na počátku 1. světové války. Pokud by tomu tak bylo, 20. sešit, jímž vydání torza 1. dílu skončilo, by vyšel po 40 týdnech v půli května roku 1915. Stejně pochybné je tvrzení, že Drobílek

Přes výhrady uvedené v poznámkách pod čarou musíme být A. Kneslovi vděční za publikaci ověřených životopisných údajů E. Drobílka, fotografií z doby krátce před sňatkem, fotografického portrétu jeho manželky a ukázek jeho rukopisu.

„odvedl překlad románu“; pokud se tak stalo, přinejmenším poslední třetina prvního dílu i s připravenými ilustracemi musela zůstat u nakladatele, o čemž nemáme zpráv.